

# **PROGRAMA ȘCOLARĂ**

pentru disciplina

## ***EDUCAȚIE PLASTICĂ***

Clasele a III-a – a IV-a

### **ALTERNATIVA EDUCAȚIONALĂ WALDORF**

București, 2016

## NOTĂ DE PREZENTARE

Planul-cadru de învățământ pentru clasele a III-a și a IV-a al alternativei educaționale Waldorf prevede o oră de educație plastică, oră care aparține trunchiului comun.

Alături de celelalte discipline artistice, *Educația plastică* reprezintă, pe tot parcursul școlarității, una dintre căile de conducere a copilului către cunoașterea lumii și cunoașterea de sine, precum și unul dintre domeniile în care creativitatea fiecăruia se poate exprima cu mijloace specifice. Oricât de neîndemânic ar fi un copil, activitatea artistică trezește în el forțele de simțire. În această activitate el simte cum este ridicat dincolo de neajunsurile proprii și astfel dobândește un al doilea nivel de umanitate: copilul este plin de fantezie creatoare, pe care o aduce cu sine în existența sa și pe care vrea să o folosească în maturizarea sa și în raporturile de viață de pe pământ. Educația plastică are și sarcina de a face plină de viață, în moduri cât mai variate, legătura dintre lumea creatoare lăuntrică și lumea formatoare exterioară. Procesul de creație, participarea la viața culorilor, la „faptele și suferințele lor, lupta lor victorioasă și renunțarea plină de umilință” sunt mai importante decât rezultatul concret în sine.

Pictura mai contribuie, alături de abilitățile practice, și la obținerea motricității fine, a unei bune coordonări și, prin aceasta, poate fi considerată un factor armonizator al ființei copilului pe mai multe planuri.

O nouă abordare a educației plastice devine astfel necesară, aceasta fiind o disciplină cu rol important în dezvoltarea complexă a școlarului.

Elementul formator al desenului este cultivat separat. Desenul de forme, care are loc în paralel cu orele de pictură, este tratat în mod amănunțit; elementele grafice decorative au fost cuprinse exclusiv în programa de desen de forme.

Conținutul este astfel conceput încât derularea activităților în clasă va solicita din partea cadrului didactic o minimă documentare obligatorie: calitățile culorilor, culori complementare, cercul culorilor, tehnici de lucru cu culoarea, reproduceri de artă etc.

Actuala programă prezintă următoarele caracteristici:

- învățarea este activă, realizată prin exerciții variate, în care activitățile și cunoștințele sunt înlănțuite logic;
- curriculumul este centrat pe raționalizarea activităților de învățare, în funcție de competențele generale și competențele specifice
- curriculumul este adaptat posibilităților de exprimare și de asimilare ale elevilor;
- curriculumul este predominant intuitiv și formativ;
- există posibilitatea de valorizare socio-culturală a disciplinei, în vederea dezvoltării personalității elevilor;
- sunt stimulate unele percepții senzoriale și trăiri sufletești diferențiate și conștientizate;
- este stimulată fantezia, prin imagini plastice.

**Structura programei școlare** include:

- notă de prezentare;
- competențe generale;
- competențe specifice și exemple de activități de învățare;
- conținuturi;
- sugestii metodologice;
- bibliografie.

**Competențele** sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în diverse contexte particulare.

**Competențele generale** vizate la nivelul disciplinei *Educația plastică* jalonează achizițiile de cunoaștere și de comportament ale elevului pentru întregul ciclu primar.

**Competențele specifice** sunt derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și se formează pe durata unui an școlar. Pentru realizarea competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate.

**Conținuturile** învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru dobândirea competențelor de bază.

**Sugestiile metodologice** prezintă strategii didactice de integrare a conținuturilor în proiectarea și desfășurarea activităților și de adaptare a acestora la nivelul de vârstă al elevilor și la particularitățile claselor de elevi.

## COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea materialelor, a instrumentelor de lucru și a unor tehnici specifice artelor plastice
2. Obținerea amestecurilor utilizând culorile primare
3. Utilizarea elementelor de limbaj plastic
4. Manifestarea interesului pentru realizarea unor compoziții

## COMPETENȚE SPECIFICE ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

### 1. Utilizarea materialelor, a instrumentelor de lucru și a unor tehnici specifice artelor plastice

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p><b>1.1. Pregătirea materialelor specifice (culori de apă, culori de ceară și creioane colorate, ceară și lut pentru modelaj etc.) pentru realizarea lucrărilor plastice, respectând indicațiile primite</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• activități de pregătire și strângere autonomă a materialelor necesare pentru desen</li> <li>• activități de pregătire și strângere autonomă a materialelor necesare pentru pictură</li> <li>• activități de pregătire și strângere autonomă a materialelor necesare pentru modelaj</li> </ul>	<p><b>1.1. Identificarea și pregătirea materialelor de lucru adecvate posibilităților de expresivitate ale elevilor</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• activități de pregătire și strângere autonomă/ în echipă a materialelor necesare pentru desen</li> <li>• activități de pregătire și strângere autonomă/ în echipă a materialelor necesare pentru pictură</li> <li>• activități de pregătire și strângere autonomă/ în echipă a materialelor necesare pentru modelaj</li> <li>• utilizarea conștientă a diverse materiale (culori de apă, culori de ceară, creioane, pensule, ceară de modelat, lut etc.), în vederea obținerii unor rezultate anticipate</li> </ul>
<p><b>1.2. Utilizarea adecvată a instrumentelor de lucru specifice artelor plastice, respectând indicațiile primite</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• exerciții de identificare în grup a instrumentelor necesare/ potrivite realizării unei anumite compoziții plastice</li> <li>• exerciții de utilizare a instrumentelor de lucru indicate, specifice artelor plastice</li> <li>• exerciții de curățare și depozitare a instrumentelor de lucru specifice, în cadrul unui grup desemnat</li> </ul>	<p><b>1.2. Utilizarea adecvată a instrumentelor de lucru specifice artelor plastice, urmând instrucțiuni și/ sau autonom</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• exerciții de identificare autonomă a instrumentelor necesare/ potrivite realizării unei anumite compoziții plastice</li> <li>• exerciții de utilizare a instrumentelor și materialelor de lucru alese individual/ în grup, specifice artelor plastice</li> <li>• exerciții de curățare și depozitare a instrumentelor și materialelor de lucru specifice, în cadrul unui grup desemnat sau individual</li> </ul>
<p><b>1.3. Însușirea și aplicarea unor tehnici variate specifice artelor plastice, urmând instrucțiuni</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• exerciții ce presupun identificarea și respectarea tehnicii de desenare a unei compoziții</li> <li>• exerciții de lucru cu cuburile și creioanele cerate pentru redarea mișcării specifice elementelor naturii</li> <li>• exerciții de așternere a culorilor pigment pe suport umed, cu diferite consistențe ale pigmentului, prin tehnica „ud pe ud”</li> </ul>	<p><b>1.3. Însușirea și aplicarea unor tehnici variate specifice artelor plastice, urmând instrucțiuni și/ sau autonom</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• utilizarea tehnicilor specifice materialelor selectate</li> <li>• exerciții ce presupun identificarea și respectarea tehnicii de desenare a unei compoziții</li> <li>• exerciții de lucru cu cuburile și creioanele cerate pentru redarea mișcării specifice elementelor naturii</li> <li>• exerciții de așternere a culorilor pigment pe suport umed, cu diferite consistențe ale pigmentului, prin tehnica „ud pe ud”</li> </ul>

## 2. Obținerea amestecurilor utilizând culorile primare

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<b>2.1. Recunoașterea culorilor primare, binare, calde și reci, a nonculorilor și a semnificațiilor acestora</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• exerciții de identificare a acordului (armoniei)/ dezacordului culorilor în diferite momente ale anului</li><li>• exerciții de identificare a culorilor și combinațiilor de culori pentru redarea stărilor sufletești, a atmosferei specifice temei alese/ indicate</li></ul>	<b>2.1. Recunoașterea culorilor calde și reci, primare și binare, a amestecurilor lor, precum și a semnificațiilor afective ale acestora</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• exerciții de identificare și realizare a acordului (armoniei)/ dezacordului culorilor în diferite momente ale anului</li><li>• exerciții de identificare și realizare a culorilor și combinațiilor de culori pentru redarea stărilor sufletești, a atmosferei specifice temei alese/ indicate</li></ul>
<b>2.2. Obținerea unei dominante de culoare</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• obținerea unei dominante de culoare prin folosirea unei culori în cantitate mai mare în amestec, cât și ca întindere pe suport</li><li>• obținerea unei dominante de culoare prin folosirea unei culori în cantitate mai mare ca întindere pe suport</li></ul>	<b>2.2. Folosirea culorilor și a amestecurilor dintre culori pentru a obține armonii cromatice</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• obținerea unor armonii cromatice prin folosirea echilibrată a alăturării și combinării culorilor ca intensitate și concentrație</li><li>• obținerea unor armonii cromatice prin folosirea echilibrată a alăturării și combinării culorilor ca întindere pe suport</li></ul>

## 3. Utilizarea elementelor de limbaj plastic

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<b>3.1. Obținerea petei picturale prin folosirea amestecurilor de culori, în tehnici diferite</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• identificarea în spațiul înconjurător a petelor de culoare în diferite ipostaze</li><li>• valorificarea petelor de culoare în realizarea lucrărilor</li></ul>	<b>3.1. Utilizarea petei picturale și a semnificației culorilor calde și reci pentru realizarea atmosferei sufletești a lucrărilor</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• evidențierea în spațiul înconjurător a petelor de culoare în diferite ipostaze și a efectelor sufletești ale acestora</li><li>• valorificarea petelor de culoare în realizarea atmosferei sufletești a lucrărilor</li></ul>
<b>3.2. Compunerea spațiului plastic valorificând potențialul expresiv al dominanței cromatice, conform indicațiilor primite</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• compunerea suprafeței plastice obținând intenționat o anumită dominantă</li><li>• identificarea unor moduri diferite de organizare a spațiului plastic pe lucrări ale elevilor</li></ul>	<b>3.2. Compunerea spațiului plastic valorificând potențialul expresiv al dominanței cromatice, conform propriilor intenții</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• identificarea elementelor de limbaj plastic, în diferite ipostaze (puncte, linii, pete cromatice și valorige, forme)</li><li>• compunerea suprafeței plastice obținând intenționat o anumită dominantă</li><li>• identificarea unor moduri diferite de organizare a spațiului plastic pe lucrări ale elevilor</li><li>• generarea petelor cromatice și a formelor expresive</li><li>• valorificarea ipostazelor elementelor de limbaj plastic, în reprezentări expresive intenționate</li></ul>

#### 4. Manifestarea interesului pentru realizarea unor compoziții

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p><b>4.1. Organizarea echilibrată a unei suprafețe folosind elementele de limbaj plastic, pentru realizarea unor compoziții</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>identificarea culorilor și a amestecurilor acestora, pe lucrările proprii și în natură</li><li>organizarea spațiului plastic cromatic, cu accent pe valoarea expresivă a dominantei cromatice</li></ul>	<p><b>4.1. Organizarea unui echilibru compozițional, folosind toate elementele de limbaj plastic, pentru realizarea unor compoziții</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>organizarea intenționată de compoziții, cu ajutorul elementelor de limbaj plastic</li><li>realizarea de compoziții pe o temă dată, organizând intenționat spațiul plastic, folosind potențialul expresiv al petelor și al culorilor</li></ul>
<p><b>4.2. Compunerea echilibrată a suprafeței decorative și a spațiului plastic urmând indicațiile primite, pentru realizarea unor compoziții</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>realizarea de compoziții după diferite sugestii tematice, folosind linii și forme plastice intenționate, în dominante cromatice</li><li>aprecierea modului de utilizare a elementelor de limbaj plastic, în propriile lucrări și în lucrările celorlalți</li></ul>	<p><b>4.2. Compunerea echilibrată a suprafeței decorative și a spațiului plastic în mod autonom, pentru realizarea unor compoziții</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>realizarea de compoziții după diferite sugestii tematice, folosind linii și forme plastice intenționate, în dominante cromatice</li><li>aprecierea modului de utilizare a elementelor de limbaj plastic, în propriile lucrări și în lucrările celorlalți</li><li>formularea de opinii argumentate referitoare la propriile compoziții plastice (claritatea mesajului intenționat, ipostaze ale elementelor de limbaj plastic folosite sau dominantă cromatică, sau amestecuri cromatice folosite)</li></ul>

### CONȚINUTURI

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<ul style="list-style-type: none"><li>Materiale și tehnici de lucru</li><li>Amestecuri de culori; dominante de culoare, armonii cromatice</li><li>Tratarea picturală și decorativă a suprafeței</li><li>Pata vibrată (picturală)</li><li>Compoziția echilibrată a spațiului plastic</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Materiale și tehnici de lucru</li><li>Amestecuri de culori; semnificațiile culorilor, griuri colorate</li><li>Pata vibrată (picturală)</li><li>Punctul și linia și rolul lor de semne plastice</li><li>Rolul de semnificant al punctului și liniei</li><li>Compunerea echilibrată a suprafeței decorative și a spațiului plastic</li><li>Forme naturale și forme elaborate în compoziția plastică</li><li>Potențialul expresiv al elementelor de limbaj plastic, în comunicarea vizuală</li></ul>

## SUGESTII METODOLOGICE

Pentru orele speciale de pictură se evidențiază efectul educativ al acuarelilor. Întâlnirea cu ființa culorilor, în cea mai mare puritate și vitalitate cu putință, chiar de la începutul școlii, înseamnă o îmbogățire a trăirilor sensibile pentru copil. Copiii din marile orașe le lipsesc, considerabil mai mult, trăirile directe ale naturii, cu variatele lor impresii sensibile. Când un copil vede pe suprafața albă din fața sa frumoase pete de culori strălucitoare - roșu, albastru, galben, verde și așa mai departe, trasate de propria sa mână, în raporturi de mărimi autodeterminate, atunci are pe lângă impresia vizuală și o trăire sufletească specifică. Pe lângă impresia sensibilă (ce ține de senzații și percepții) el află și ceva sufletească-spiritual. Astfel de experiențe sensibile pot acționa și mai direct decât impresiile din natură. Și prin aceasta se dispune, printr-o sferă de experiență sensibil-suprasensibilă, de un mijloc ce compensează sărăcirea percepțiilor sensibile naturale cauzată de civilizație. Se pictează și se desenează și în relație cu alte discipline pentru aprofundarea conținuturilor predate - de exemplu lectură, religie, în epocile de agricultură și construcția caselor din cadrul cunoștințelor despre natură. La aceste ore activitatea de pictură are mai mult un caracter ajutător; culorile cerate sunt potrivite pentru aceasta.

Orele de pictură din clasele a III-a și a IV-a contribuie la educarea simțurilor și astfel la hrănirea percepțiilor afective. Atunci când o culoare este percepută prin simțuri, un element ne-senzorial lucrează și duce într-o lume obiectivă, a calităților morale.

Scopul este, la această vârstă, cunoașterea tocmai a acestor mișcări sufletești: copiii învață să caracterizeze trăirile și personajele pictate, atunci când lucrările sunt discutate la încheierea orei sau la începutul următoarei ore.

Este importantă crearea unei atmosfere liniștite în oră. Timpul necesar pregătirii și străngerii instrumentelor de lucru este tot un timp al învățării, pe care copiii îl petrec împreună cu învățătorul, îndeplinind fiecare o sarcină clară.

Povestirile despre culori sunt transformate în exerciții de nuanțare a posibilităților de expresie a culorilor. Perceperea calității culorilor trebuie să fie întotdeauna linia directoare a picturii.

Crearea impresiei de lumină sau de întuneric în aplicarea culorilor, crearea diferitelor nuanțări și intensități de culoare, precum și formarea pe hârtie a culorilor complementare din suprapunerea culorilor primare, sunt teme de studiat aparte cu elevii.

Pe măsură ce au fost prelucrate o serie de elemente de culoare și de combinații de culori primare și secundare, se pot realiza picturi care ilustrează conținutul narativ al lecțiilor, basme, povestiri, fabule, legende și mituri. Acest lucru este valabil pentru toate clasele.

La început se caută mai mult reflectarea atmosferei povestirii, dar rând pe rând picturile pot deveni mai figurative, arătând forme de plante, animale sau figuri omenești.

Întotdeauna strădania este de a realiza figura din culoarea însăși și nu de a o identifica prin liniaritate sau prin folosirea stilului de grafică pictată. Culorile de apă folosite tind să accentueze această tehnică, deci nu va fi foarte greu să o inducem, și ne vor sluji în evitarea formelor naturaliste.

Tehnicile deprinse în anii precedenți vor sprijini cu folos strădania actuală de a ilustra, de a da imagine subiectelor studiate la științe sau personajelor din povestirile și legendele audiate. Exercițiile de acum conduc culorile spre forme care ilustrează figurat esența subiectului. Forma trebuie găsită prin culoare, iar culoarea dedusă din tema zilei.

Astfel, un urs poate să se nască din fundalul realizat cu grijă, nu prea ud, în care culorile pădurii se îngemănează și contribuie la nașterea din ele a formei caracteristice. În alt sens, ursul polar poate lua naștere din păstrarea foii albe intacte și înconjurarea albului cu albastrul pal al gheții, până ce rămâne sub forma animalului.

Suprafețe întinse de peisaj, păduri, diferiți copaci, vor susține aplicarea tehnicii studiate până acum. O variantă de lucru ar putea fi și pictura pe foi colorate, care creează ele însele o atmosferă specifică și cer o atenție mărită în aplicarea nuanțelor potrivite.

Modelajul poate completa devenirea unei forme pure. Dintr-un boț de lut se modelează cu multă grijă o sferă, nivelându-se umflăturile și adânciturile. Prin presare ușoară, sfera se alungește la un capăt și devine mai grea într-o parte. Se presează și se transformă sfera într-un cub etc.



## BIBLIOGRAFIE

- Carlgren Frans, Klingborg Arne, *Educație pentru libertate*, Ed. Triade, 1994.
- Goethe Johann Wolfgang, *Despre teoria culorilor: partea didactică*, Ed. Economică, 2005.
- Jünemann Margrit, Weitmann Fritz, *Învățământul artistic în Școala Waldorf. Desenul și pictura*, Ed. Triade, 2004.
- Martin Michael (coord.), *Predarea lucrului manual meșteșugăresc-artistic în școala Waldorf*, Ed. Triade, 2000.
- Rawson Martyn, Richter Tobias, *The Educational Tasks and Content of the Steiner Waldorf Curriculum*, Steiner Schools Fellowship Publications, 2000.
- Steiner Rudolf, *Arta educației. Discuții de seminar și conferințe asupra planului de învățământ*, Ed. Triade, 2001.
- Steiner Rudolf, *Arta educației. Metodica și didactica*, Ed. Triade, 2001.
- Șușală Ion N., *Culoarea cea de toate zilele*, Ed. Albatros, 1982.